

A photograph of two women in a hallway. On the left is an elderly woman with short white hair, wearing a purple top and a pearl necklace. On the right is a younger woman with dark hair in a bun, wearing a white nurse's uniform. They are both smiling and looking at each other. The hallway has warm lighting and a doorway in the background.

Capaciteitsontwikkeling verpleeghuiszorg 2020

Voorwoord

Door de vergrijzing stijgt het aantal ouderen dat wacht op een verpleeghuisplek hard. Er staan nu al ruim 20.000 mensen op de wachtlijst en dat aantal groeit snel. TNO berekende eind vorig jaar dat er de aankomende decennia minimaal een verdubbeling van de verpleeghuiscapaciteit nodig is om iedereen plek te bieden. Die aanname gaat voorbij aan het feit dat goede zorg voor ouderen veel meer is dan alleen het creëren van verpleeghuisplekken. Wel vormde het aanleiding voor ActiZ om te onderzoeken hoeveel plekken er in de pijplijn zitten bij de 400 aangesloten zorgorganisaties. In deze publicatie staan de resultaten. Het onderzoek vond plaats voor de uitbraak van Covid-19. Het geeft inzicht in de ontwikkelingen die lopen voor zowel langdurige ouderenzorg met als zonder verblijf. Duidelijk is dat de geplande uitbreiding bij lange na niet voldoende is om de vraag op te vangen. Daar is echt meer voor nodig!

De allergrootste belemmering die zorgorganisaties ervaren bij het creëren van meer verpleeghuisplekken, is het huidige en te verwachte tekort aan zorgpersoneel. Kijkend naar de krimpende beroepsbevolking zijn er niet genoeg mensen in Nederland om die zorg te bieden, ook al zouden de plekken beschikbaar zijn. Daarnaast ontbreekt het aan geschikte en betaalbare locaties en is onzekerheid over de toekomstige financiering van zowel het vastgoed als de zorg een negatieve factor. De rol die het zorgkantoor inneemt is vaak die van 'passief meedenker', terwijl de zorgorganisaties aangeven dat een initiërende of faciliterende rol de ontwikkelprocessen sterk zou helpen. Wat er nodig is aan wonen en zorg voor ouderen verschilt regionaal sterk. Het is belangrijk dat goed in beeld te krijgen. Een manier om dit te doen is het opstellen van regioplannen door de zorgkantoren. Zorgorganisaties kunnen en willen hier graag bij helpen en meedenken.

Maar alleen inzetten op het vergroten van de capaciteit van verpleeghuiszorg gaat geen oplossing bieden. Het is nodig de zorg voor ouderen anders te organiseren,

anders zullen de wachtlijsten blijven groeien. Dit betekent volgens ActiZ onder meer investeren in meer passende woonvormen waar ouderen zelfstandig kunnen wonen, ook wanneer zij zorg nodig hebben. Meer technologie in huis en slimme combinaties tussen professionele zorg en informele zorg thuis, moeten zorgen dat ouderen minder vaak een beroep doen op verpleeghuiszorg. Verder moeten volgens ActiZ de maatschappelijke verwachtingen over de oude dag worden bijgesteld, is er meer aandacht nodig voor de rol van mantelzorgers en zullen jong én oud nadrukkelijker met elkaar in gesprek moeten om tot nieuwe oplossingen te komen.

De ouderenzorg is een stukje in de puzzel rond de kwaliteit van leven van mensen op leeftijd, niet de oplossing. Er wordt veel van zorgorganisaties gevraagd. Al sinds de jaren negentig van de vorige eeuw wordt vanuit de overheid gepleit voor extramuralisering en minder zorglocaties. In de afgelopen 10 jaar zijn de verzorgingshuizen verdwenen en zijn nieuwe bestemmingen en financieringswijzen gezocht om in dit gat te voorzien. Het is niet gelukt dit te dichten. Nog steeds is er een groot gat tussen zelfstandig wonen voor ouderen en het verpleeghuis en lopen de wachtlijsten voor verpleeghuiszorg op. En dat wringt. De oplossing is nu niet om weer veel meer bij te bouwen van hetzelfde, maar om de maatschappelijke verwachtingen bij te stellen en met nieuwe oplossingen te komen. En daar werken de zorgorganisaties graag aan mee!

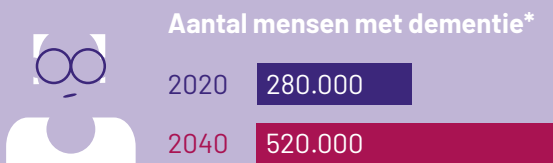
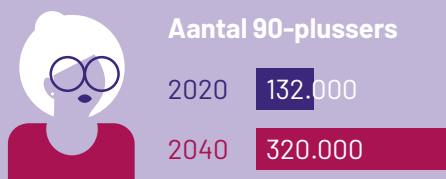
Mireille de Wee
voorzitter Kerngroep Wonen & Zorg

Inhoudsopgave

Groeiende zorgkloof en wachtlijsten

Het aantal kwetsbare ouderen groeit.

* Volgens Alzheimer Nederland dus ook niet gediagnostiseerd

De beroepsbevolking neemt af.

Om in de toekomst zorg te kunnen bieden aan het toenemend aantal ouderen zou het aantal ouderenzorgbanen ook ongeveer moeten verdubbelen in de komende twintig jaar. Echter is er vanaf 2025 sprake van een licht krimpende beroepsbevolking. Hierdoor moet een groter deel van de beroepsbevolking in de ouderenzorg werken om de benodigde zorgbanen te vervullen.

Bron: Planbureau voor de Leefomgeving

Aantal werkenden in de zorg t.o.v. totaal aantal werkenden

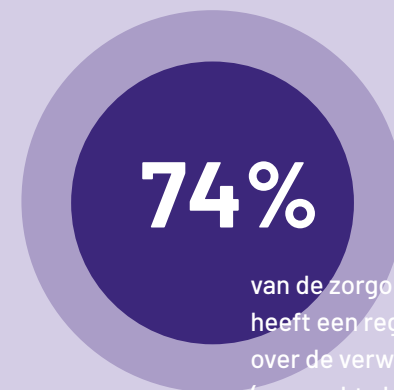
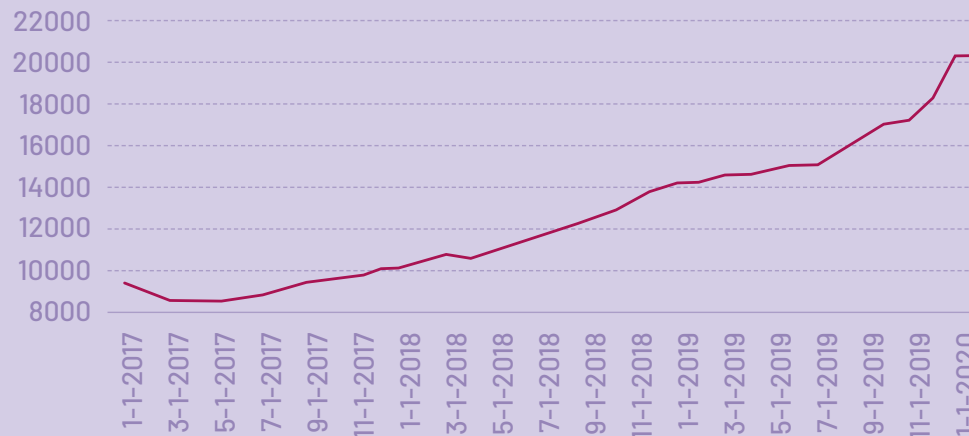
2015 (1 op 7)

2040 (1 op 4)

Het aantal wachtenden voor verpleeghuiszorg neemt toe.

74%

van de zorgorganisaties heeft een regionaal beeld over de verwachte groei (verwachte benodigde capaciteit) in de verpleeghuiszorgcapaciteit.

Verdubbeling verpleeghuiscapaciteit nodig bij ongewijzigd beleid

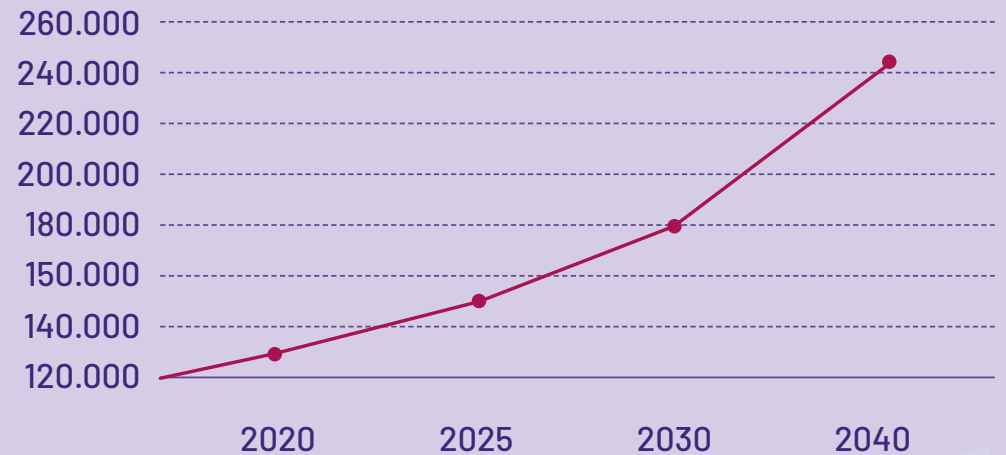

TNO-rapport: "Vraag naar verpleeghuiszorg* zal verdubbelen in de komende twintig jaar bij ongewijzigd beleid."

* Verpleeghuisplaatsen met verblijf (VV-4 t/m VV-10)

ActiZ: "In 2040 moet de capaciteit verpleeghuiszorg volgens TNO zijn verdubbeld van ongeveer 120.000 plaatsen naar 240.000 plaatsen. ActiZ maakt zich grote zorgen over dit capaciteitsvraagstuk; de huidige verpleeghuissector heeft bij lange na niet de capaciteit, zowel in gebouwen als in personeel, om de extra vraag op te vangen. Tevens zijn in diezelfde periode forse investeringen in de duurzaamheid van de gebouwen nodig."

Prognose groei benodigde verpleeghuiscapaciteit bij ongewijzigd beleid

Verpleeghuiszorg **met verblijf** zijn alle plaatsen waar VV-zorgzwaartepakketten wordt geboden zzp VV 4 t/m 10, zonder en met behandeling.

Verpleeghuiszorg **zonder verblijf** zijn alle plaatsen waar VV-VPT* wordt geboden. VPT 4 t/m 10, zonder en met behandeling.

*VPT: Volledig Pakket Thuis.

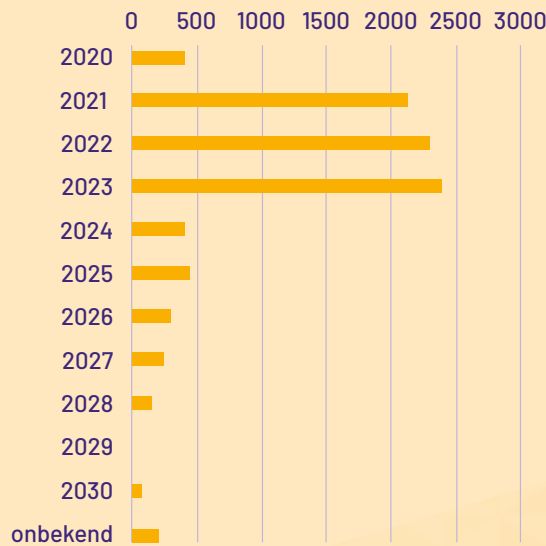
Onderzoek onder ActiZ-leden

ActiZ heeft begin 2020 onderzoek gedaan naar de (te verwachte) capaciteitsontwikkeling voor verpleeghuiszorg. 163 ActiZ leden hebben deze vragenlijst ingevuld. Met 42% van het ledenbestand van ActiZ, is hiermee een landelijk beeld beschikbaar over de capaciteitsontwikkeling voor verpleeghuizen. Zowel de capaciteitsontwikkeling voor zorg met verblijf, als zonder verblijf is in dit onderzoek meegenomen.

Twee derde van de respondenten verwacht in capaciteit met verblijf en/of in zonder verblijf de komende 5 jaar te groeien. Een ruime meerderheid heeft concrete* (bouw) plannen om de capaciteit met en zonder verblijf te verhogen. Zorgorganisaties willen ook in de periode 2026 – 2030 capaciteit uitbreiden maar is nog ver weg, daar zijn nog geen plannen voor.

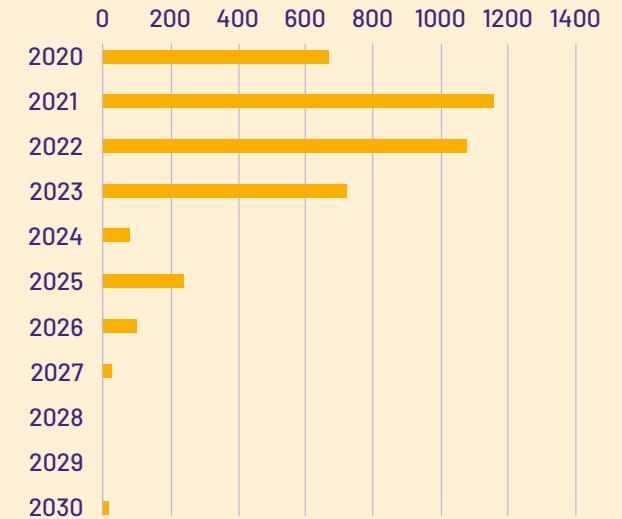
*Alleen de aantallen uit de concrete plannen zijn in de berekening meegenomen.

Met verblijf:

In welk jaar kan de extra capaciteit met verblijf (aantal plaatsen) in gebruik worden genomen? (N=80)

Zonder verblijf:

In welk jaar kan de extra capaciteit zonder verblijf (aantal plaatsen) in gebruik worden genomen? (N=70)

“Bijna een derde van de zorgorganisaties verwacht over 5 jaar minder zorg zonder verblijf te hebben.”

“De meeste uitbreiding van capaciteit is gepland in de periode 2021-2023.”

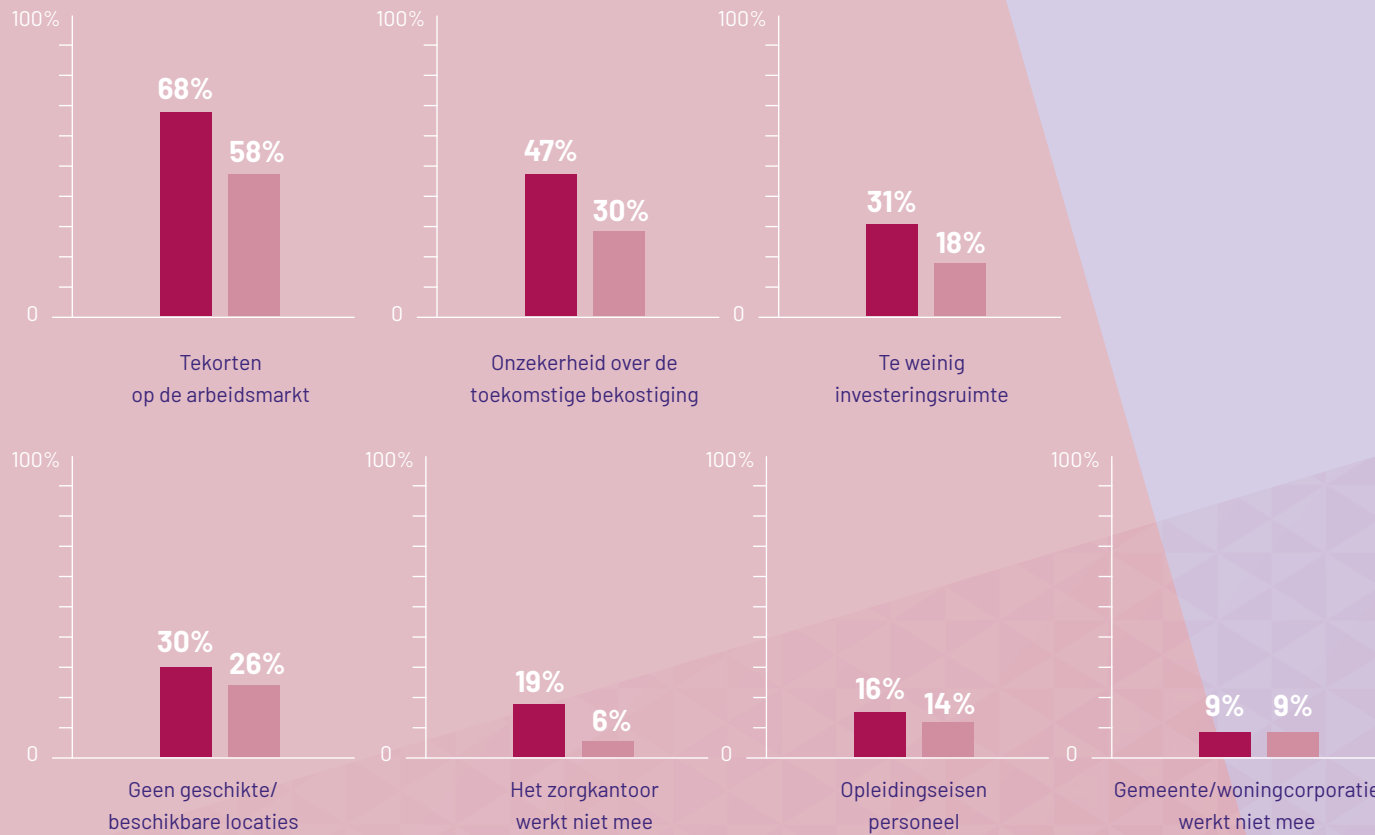

Belemmeringen

Alle zorgorganisaties werd gevraagd of zij capaciteit zouden willen uitbreiden. Het grootste deel (64%) geeft aan wel meer uit te willen breiden, maar hierin belemmeringen te ervaren. De ervaren belemmeringen voor capaciteitsontwikkeling met verblijf en zonder verblijf bleken nagenoeg gelijk te zijn.

Deze belemmeringen zijn:

● Capaciteitsuitbreiding met verblijf (zpz-bekostigd)   ● Capaciteitsuitbreiding zonder verblijf (cliënt betaalt huur)

“De grootste belemmering voor verdere capaciteitsontwikkeling voor verpleeghuiszorg is de beschikbaarheid aan personeel en ook het vinden van de juiste locaties.”

Rick Hogenboom
Bestuurder De Posten

“Gezien de behoefte aan groei, wil KleinGeluk hier graag een bijdrage aan leveren. Door de schaarste aan personeel voorzie ik niet of nauwelijks mogelijkheden. Andere keuzes in de organisatie van de zorg- en dienstverlening en de bijbehorende personeelsmix kunnen ruimte geven.”

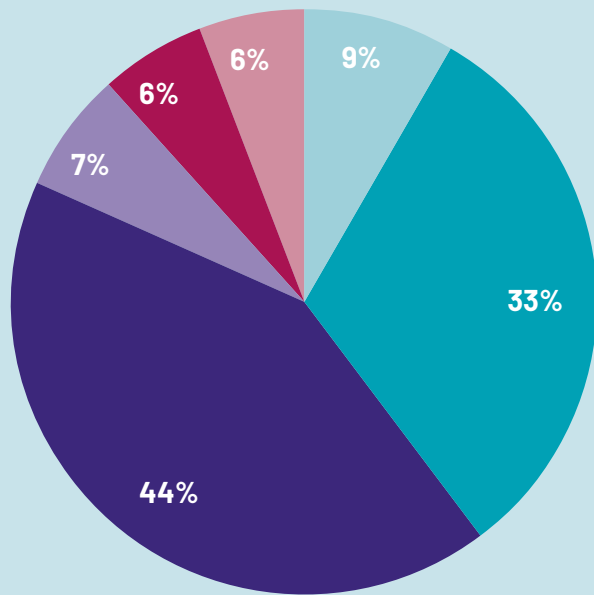
Bert Blaauw
Bestuurder KleinGeluk

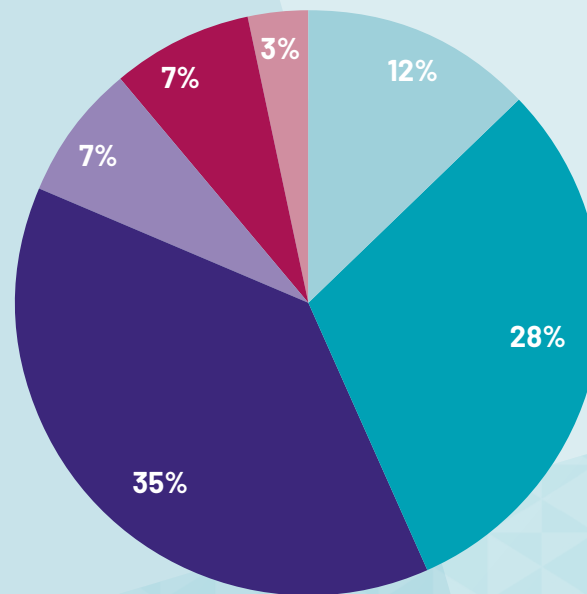
Rol van het zorgkantoor

Het zorgkantoor heeft een (belangrijke) rol in het omgaan met de genoemde belemmeringen op de vorige sheet. Echter blijkt uit het onderzoek dat het zorgkantoor voornamelijk wordt ervaren als passief meedenker, en zelfs wordt gezien als een belemmering op zich. De rol van het zorgkantoor ten aanzien van de capaciteitsuitbreiding is daarom nu beperkt.

.....

Capaciteitsuitbreiding met verblijf

Capaciteitsuitbreiding zonder verblijf

- Initiator
- Constructief meedenker
- Passief meedenker
- Geen rol
- Niet van toepassing
- Anders, namelijk

“Het zorgkantoor is niet alleen onze belangrijkste financier. Wij kregen ook ruimte om te vernieuwen, zowel met een nieuw vastgoedconcept, als een eigen kwaliteitslabel. Naast de formele rol van de gemeente op het gebied van ruimtelijke ordening, heeft de gemeente ons actief gesteund bij de vernieuwing van vastgoed, waarbij een goede spreiding van de voorzieningen over de stad een grote rol heeft gespeeld.”

Bert Blaauw
Bestuurder KleinGeluk

Verwachtingen toegangsproblemen en ontwikkeling wachtenden

Is de toegang tot de verpleeghuiszorg gewaarborgd in de toekomst?

.....
Uit het onderzoek blijft dat de meeste zorgorganisaties in 2020 geen cliëntenstop verwachten ten gevolge van de arbeidstekorten.

89%

van de zorgorganisaties verwacht dat zowel actief als niet-actief wachtenden* in 2020 verder zal toenemen.

* Actief wachtenden: een cliënt moet binnen enkele weken opgenomen worden.
Niet actief wachtenden: een cliënt wacht op een voorkeursinstelling.

“1/3 geeft aan dat er sprake is van een schaduwwachtlIJst**
Hier staan gemiddeld 31 mensen op de lijst.”

** SchaduwwachtlIJst is een wachtlIJst die de zorgorganisatie zelf hanteert voor wachtenden op verpleeghuiszorg zonder een formele Wlz-indicatie.

“Voor de totale landelijke schaduwwachtlIJst komen we uit op circa 3.750 mensen.” ***

*** In totaal staan er 1178 mensen op de schaduwwachtlIJst bij de 38 organisaties die de grootte van de wachtlIJst konden benoemen. Wanneer we deze aantallen naar de gehele sector extrapoleren, komen we uit op een totale landelijke schaduwwachtlIJst van circa 3.750 mensen.

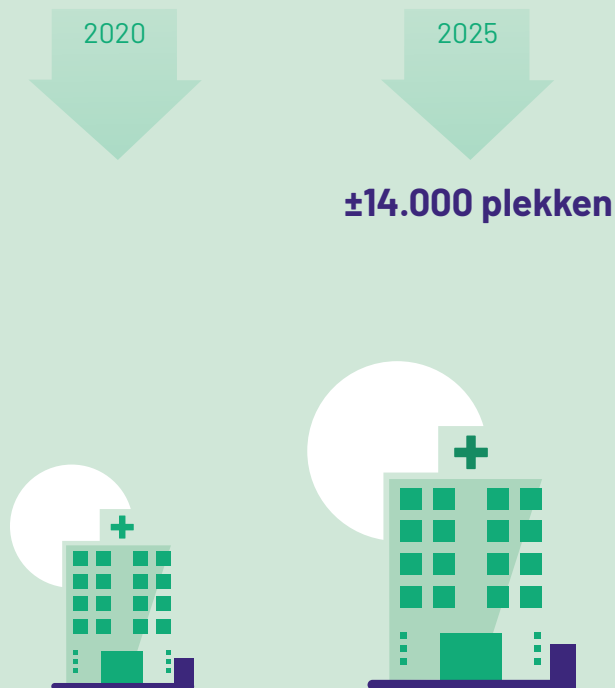

Niet voldoende capaciteit verwacht

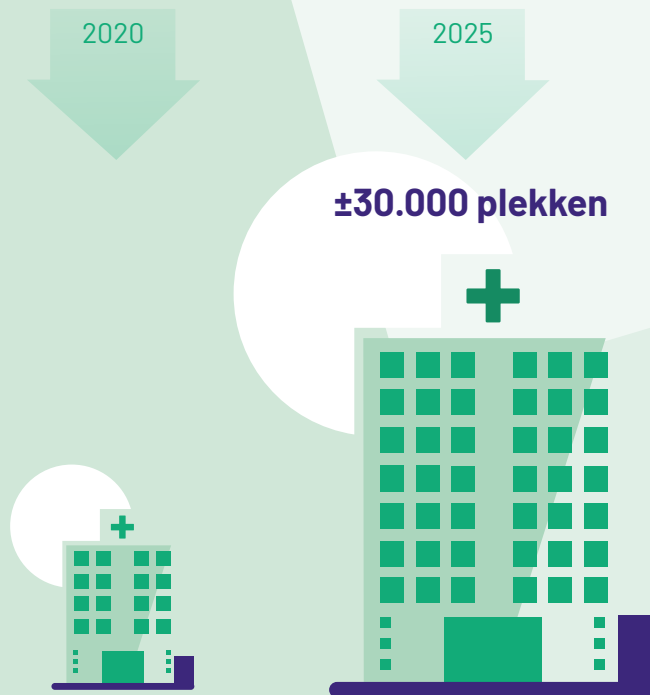
Uit het onderzoek van ActiZ blijkt dat er de komende 5 jaar ongeveer 14.000 extra verpleeghuisplekken met verblijf in de sector worden gerealiseerd. Deze extra plekken met verblijf zijn nog niet de helft van wat er volgens TNO nodig is over 5 jaar. Zorgorganisaties willen ook na 2025 capaciteit uitbreiden, maar is nog te ver weg voor concrete plannen. De capaciteitsontwikkeling is nog wel beïnvloedbaar.

.....

Toename capaciteit met verblijf volgens uitvraag ActiZ

Benodigde toename capaciteit met verblijf volgens TNO

ActiZ:
 “Om de verpleeghuiszorg in de toekomst beschikbaar en betaalbaar te houden, is het belangrijk dat er op korte termijn, naast uitbreiding van het aantal verpleeghuisplekken met verblijf, extra plekken zonder verblijf worden gerealiseerd. Ook moet gewerkt worden aan het oplossen van de belemmeringen.”

“Uit de ActiZ-uitvraag blijkt dat de toename van capaciteit met verblijf nog niet de helft is van wat volgens TNO nodig is over 5 jaar.”

Acties en voorwaarden

Er is grote druk om de komende 20 jaar meer capaciteit te ontwikkelen in de verpleeghuiszorg. De zorgorganisaties die dit kunnen doen ervaren nu verschillende belemmeringen. Welke acties en voorwaarden zijn nodig om de plannen te stimuleren?

Voorwaarden voor het realiseren van toekomstbestendige verpleeghuiszorg

overheid

Meer capaciteit gaat niet zonder personeel. Maak concrete plannen om het arbeids-tekort in verpleeghuiszorg aan te pakken.

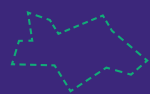
Investeer in een stabiele, meerjarige financiering voor zowel vastgoed als zorg.

zorgkantoor

Meer initiëren en faciliteren in capaciteitsontwikkeling.

Maak inzichtelijk in regioplannen welke capaciteit nodig en welke gepland is en betrek zorgorganisaties hierbij.

gemeente

Maak plannen voor het beschikbaar stellen van meer locaties.

Geef meer aandacht aan capaciteitsontwikkeling in gemeentelijke woon(zorg)visies.

zorgorganisatie

Zoek de samenwerking met gemeente, woningcorporaties en vastgoedbeleggers.

De zorg voor ouderen is meer dan alleen verpleeghuiszorg. Om groeiende wachtlijsten te ondervangen is het nodig de zorg voor ouderen anders te organiseren. Dit betekent onder meer investeren in:

- meer passende woonvormen waar ouderen langer zelfstandig kunnen wonen
- meer technologie in huis
- slimme combinaties tussen professionele zorg en informele zorg thuis

“We zullen vooral op zoek moeten gaan naar andersoortige oplossingen om antwoord te geven op de uitdaging van de capaciteitsuitbreiding. Dus niet langer traditioneel denken om ons

gekende zorgaanbod verder op te schalen door meer stenen te bouwen, maar veel meer de samenwerking opzoeken met bestaande en nieuwe partners als de gemeente en woningcorporaties. En in die samenwerking tot efficiënte, maar vooral ook creatieve en nieuwe vormen van dienstverlening zien te komen.”

Rick Hogenboom

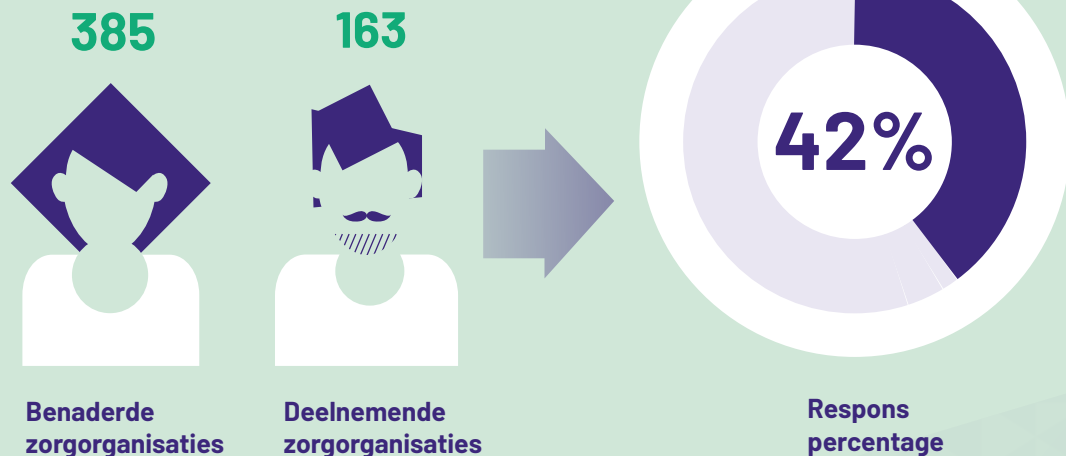
Bestuurder De Posten

Meer informatie

ActiZ heeft in het vroege voorjaar van 2020 de Capaciteitsontwikkeling verpleeghuiszorg door middel van een enquête onder haar leden onderzocht. In totaal hebben 163 zorgorganisaties deelgenomen aan het onderzoek. Hiermee beschikken we over een landelijk breed gedragen beeld over de Capaciteitsontwikkeling verpleeghuiszorg.

Respons onderzoek Capaciteitsontwikkeling verpleeghuiszorg 2020

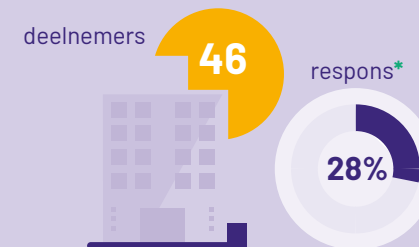

Verdeling zorgorganisaties naar omzet

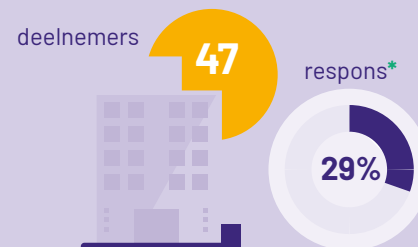
Minder dan €10 miljoen

Tussen €10 en €40 miljoen

Tussen €40 en €100 miljoen

Meer dan €100 miljoen

* Ondervertegenwoordiging kleine zorgorganisaties en oververtegenwoordiging grote zorgorganisaties

Bronnen

Alzheimer Nederland

[Mensen met dementie per gemeente \(2020\).](#)

CBS

[Prognose intervallen van de bevolking; leeftijdsgroep 2018-2060.](#)

Planbureau voor de Leefomgeving

[Zorg om banen in de ouderenzorg \(2018\).](#)

TNO rapport

[Prognose capaciteitsontwikkeling verpleeghuiszorg \(2019\).](#)

Zorginstituut Nederland

[Wachlijsten langdurige zorg \(2020\).](#)

ActiZ

[De toekomst van wonen en zorg voor ouderen, de opgave voor passende woonvormen in beeld \(2019\).](#)

Colofon

Onderzoek door: ICSB Marketing en Strategie
Yousri Mandour
Rianne Bos

Ontwerp door: maan identity. design. content.
Ulvenhout

©mei 2020

Deze uitgave mag zonder toestemming van ActiZ voor niet-commercieel gebruik worden gedownload. Afzonderlijk gebruik van het beeldmateriaal is niet toegestaan. Voorts alle rechten voorbehouden.

Disclaimer

Deze uitgave is met grote zorgvuldigheid en met gebruikmaking van de meest actuele gegevens tot stand gekomen. Het is evenwel niet geheel uitgesloten dat de informatie in deze uitgave onjuistheden en/of onvolkomenheden bevat. ActiZ aanvaardt geen aansprakelijkheid voor directe of indirecte schade ontstaan door eventuele onjuistheden en/of onvolkomenheden. Aan de inhoud van deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

branchevereniging van zorgorganisaties

verpleeghuiszorg | zorg thuis | revalidatie en herstel | jeugd